

boek- besprekingen

European Association of Advertising Agencies,
Laws and Regulations on Advertising in Europe. (2 vol.),
Brussel, 1988.

'Laws and Regulations on Advertising in Europe' biedt een uitgebreid overzicht van de reclamereglementering in 21 Europese landen. Hierbij wordt telkens per land aangegeven wie er de voor reclame verantwoordelijke instanties zijn, en op welke wijze reclame er gereguleerd is; welke specifieke beperkingen er gelden voor reclame in de diverse media enerzijds en voor de verschillende productcategorieën anderzijds (goederen en diensten); en welke algemene beperkingen er van kracht zijn inzake kindgerichte reclame, politieke of religieuze reclame, vergelijkende reclame, loterijen, e.d.m.

Deze publikatie van de European Association of Advertising Agencies vormt dan ook een bijzonder nuttig referentiewerk voor allen die professioneel met reclame te maken hebben.

A.M.

H.A.J.M. LAMERS,
Handleiding voor PR- en reclameteksten.
Muiderberg, Coutinho, 1989, 190 blz.

'Handleiding voor PR- en reclameteksten' biedt een praktisch overzicht van de verschillende soorten teksten die het management kan hanteren ter benadering van haar markt-doelgroepen.

Na een inleidende situering van PR binnen de bedrijfskunde, worden achtereenvolgens de verschillende mogelijke instrumenten belicht. Binnen de journalistieke teksten maakt de auteur een onderscheid tussen informatieve (persbericht, krantenartikel, interview) en persuasieve teksten (flaptekst, folder en brochure, circulaire en direct mail, advertentie), waarbij deze zowel vanuit het oogpunt van opbouw, taalgebruik, opmaak,... worden bestudeerd. Vervolgens wordt aandacht besteed aan bladen voor PR en voorlichting (huisorgaan, personeelsblad). Tenslotte komen audiovisuele presentatie en speeches aan bod.

Een uitgebreide illustratie van de inhoud met concrete voorbeelden en een heldere opbouw van de tekst dragen bij tot de praktische waarde van deze handleiding.

A.M.

Jean-Louis FERRY,
Le Guide du Marketing Direct.
Parijs, les Editions d'Organisation, 1987. 240 blz.

'Le Guide du Marketing Direct' is in de eerste plaats een praktijkgericht werk. In de opeenvolgende hoofdstukken wordt telkens één aspect van D.M.

belicht, waarbij de doorgaans veeleer beknopte theoretische uiteenzetting uitvoerig gestoffeerd wordt met tips, illustraties en case-studies (die vaak wel uitdrukkelijk afgestemd zijn op de Franse markt). Tevens wordt telkens een specialist uit de praktijk over het onderwerp aan het woord gelaten. Achtereenvolgens komen volgende thema's aan bod: de economische betekenis van D.M., actieveld van D.M. en gebruiksmogelijkheden, de band produkt - D.M., gegevensbanken, mediagebruik bij D.M., communicatie en D.M., logistiek, en tenslotte financiële aspecten. Het geheel wordt besloten met een 12-tal voorbeelden uit de praktijk.

A.M.

X,
Muzikanten en hun publiek. Popjournalistiek tussen aanpassing en kritiek. Avant-garde en punk in de popmuziek.

Populaire Muziek Studies nr. 1, 2 en 3.

Arnhem, The International Association for the Study of Popular Music, Benelux.

De Benelux-afdeling van de IASPM publiceert een reeks Populaire Muziek Studies. Tot nog toe gaat het alleen nog maar om verslagen van studiebijeenkomsten, die de afdeling geregeld organiseert. Nummer één is het verslag van de studiemiddag over "Muzikanten en hun publiek", waarop drie studies zijn voorgesteld en vergeleken: een over straatmuzikanten in Amsterdam, een over levende muziek in Amsterdamse café's en een over Gelderse popmuzikanten.

Nummer twee is een verslag van een studiemiddag, ditmaal gewijd aan de "Popjournalistiek tussen aanpassing en kritiek". Aan de studiemiddag namen ook voornamelijk popjournalisten deel, die vaak vanuit hun eigen praktijk de zaak overschouwen.

Nummer drie is dan weer puur theoretisch en handelt over "Avant-garde en punk in de popmuziek". Vooral de bijdrage van P.L. Van Elderen is meer dan lezenswaardig. Het is zijn stelling dat de notie avant-garde dienst doet voor de critici om hun eigen plaats in de muziekindustrie te legitimeren.

Deze reeks Populaire Muziek Studies, waarin bijvoorbeeld zowel voor de makers van de muziek als hun publiek en de critici, maar ook voor de muzikale boodschap ruimte wordt geschapen, beantwoordt duidelijk aan een behoefte en is verplichte lectuur voor wie interesse heeft voor populaire muziek.

G.D.M.

Peter NIKKEN,

Mag de TV aan? Project Kinderkast.

Amersfoort/Leuven, Acco, 1989.

De titel die deze set van vier boekjes over televisie en kinderen heeft meegekregen (Mag de TV aan?), verraaft al een zorgelijke bekommernis van opvoeders en ouders. De eindconclusie is: de televisie mag uiteindelijk blijven, maar moet wel zijn plaats kennen. Er zitten ook praktijkvoorbeelden in de map, aanzetten voor 'lessen' televisie kijken, en een opzet voor een ouderavond.

G.D.M.

Nancy SIGNORIELLI, Michael MORGAN,
Cultivation analysis. New directions in media effect research.

Newbury Park, Sage, 1990, 266 blz.

George Gerbners culturele indicatoren onderzoek weet nu al meer dan 20 jaar onderzoekers te boeien. 'Cultivation analysis. New directions in media effect research' is geconcentreerd op één aspect, namelijk de cultivatie-analyse. In zijn eenvoudigste formulering gedefinieerd komt die neer op een zoektocht naar verschillen tussen lichte en zware tv-kijkers en hun respectieve opvattingen over de sociale realiteit. De theorie heeft tot felle polemieken aanleiding gegeven, maar weet toch altijd opnieuw onderzoek te stimuleren. In recente jaren is dat gegaan in de richting van andere territoria dan de USA (Groot-Brittannië of Zweden, bijvoorbeeld) specifieke publieksgroepen (vrouwen of subculturen, bijvoorbeeld) en de aanwending van nieuwe media (videorecorders, bijvoorbeeld). In het voorliggende boek zijn deze recente verschuivingen opgenomen. Gerbner zelf belijdt in een nawoord nog eens zijn geloof in zijn onderzoek, dat, hoe dan ook, een van de voornaamste onderzoeksparadigma's is in het hedendaags massacommunicatie-onderzoek.

G.D.M.

Hans-Georg SOEFFNER (Ed.),
Kultur und Alltag.

Göttingen, Otto Schwartz und Co, 1988, 459 blz.

De jongste jaren bereiken ons uit het Duitse taalgebied bijdragen aan de studie van populaire cultuur, die veel doen denken aan de Amerikaanse readers, althans wat veelzijdigheid van thematiek betreft. De Duitse bijdragen ogen wel wat grondiger. Degelijk én veelzijdig is Sonderband 6 van het tijdschrift *Sociale Welt*, dat handelt over alledaagscultuur. Het bevat zowel theoretisch interessante artikels (zo onder meer een indeling van de Bondsrepubliek in levensstijlen à la Bourdieu), als historische bijdragen (zo onder meer over de adellijke hoffelijkheid, zondvloedprognoses). Maar minstens even boeiend om lezen zijn de bijdragen onder de hoofding 'pragmatiek van de alledaagscultuur' (kleine private

advertenties, doe-het-zelf-cultuur, geven voor een goed doel, huisdieren als communicatiepartners...) en onder de hoofding 'verschijningsvormen van alledaagse cultuur' (autoklevers, georganiseerde eendagsuitstapen naar dancings...).

G.D.M.

Sanford KAYE,

Writing under pressure. The quick writing process.

New York, Oxford University Press, 1989, 190 blz.

Kaye gaat ervan uit dat schrijven meestal onder druk gebeurt, maar dat, desondanks, goed werk kan worden geleverd - op voorwaarde dat de taak systematisch wordt opgevat en de beschikbare tijd op zinvolle wijze wordt verdeeld over de diverse stadia in het schrijfproces. Hij noemt zijn systeem "Quick Writing Process". Aan de hand van een voorbeeld doorloopt hij alle fasen in dat QWP.

Daarnaast komt ook het schrijven in meer specifieke situaties aan bod: het beantwoorden van examenvragen, het schrijven van research papers, schrijven in de zaken- en de politieke wereld - telkens aan de hand van voorbeelden.

O.l. kan dit boek vooral verhelderend en motiverend werken voor wie weinig schrijffervaring heeft en/of zelden plezier beleeft bij het schrijven.

M.J.D.R.

Johannes Ndesihala AMUPALA,

Developmental radio broadcasting in Namibia and Tanzania: a comparative study.

University of Tampere (Finland), Department of Journalism and Mass Communication, 1989, serie B (27), 119 blz.

Het gebruik van radio als hulpmiddel voor ontwikkeling heeft in het recente internationale communicatiedebat al meermaals ter discussie gestaan. J.N. AMUPALA wil met zijn Master's Thesis een steentje bijdragen tot het onderzoek naar het gebruik van het medium radio als hulpmiddel bij het realiseren van sociale veranderingen en nationale ontwikkeling in uiteenlopende socio-politieke en ideologische omstandigheden. Hij gaat op zoek naar gelijkenissen en verschillen in de programmering en programma-inhouden tussen de radiostations van het toen nog koloniale Namibië en het reeds vrijgevochten Tanzania. Hiervoor onderzocht hij het radioprogramma-aanbod van drie volledige dagen van The South West African Broadcasting Corporation (SWABC) en van Radio Tanzania Dar es Salaam (RT).

Na een korte inleiding in het ontwikkelingsdenken en de verschillende invalshoeken, bespreekt hij uitvoerig de resultaten van zijn kwantitatieve en kwa-

litatieve analyse. Hij komt tot twee belangrijke conclusies. Ten eerste blijkt dat radio in het algemeen wel degelijk wordt gebruikt als medium om ontwikkeling te promoten, zij het dan alleen volgens de in het land geldende ontwikkelingsideologie, namelijk de koloniale racistische ontwikkelingsfilosofie in Namibië of het socialistisch geïntereerde ontwikkelingsdenken in het onafhankelijke Tanzania. Ten tweede toont hij aan dat men dit resultaat niet kan bekomen met een kwantitatief onderzoek alleen. Bovenstaande conclusie is niet af te leiden uit de programmavormen, de dagschema's voor de programma's, de training van het personeel of de produktietechnieken, noch uit het louter kwantitatief analyseren van de programmatie, d.w.z. het uitsluitend tellen van welke programmacategorieën aan bod komen en hoeveel tijd ze in beslag nemen. Op dit niveau zijn de twee radiostations grotendeels gelijk.

De verschillen komen maar tot uiting als men naast deze kwantitatieve methode ook een kwalitatieve methode gebruikt, namelijk als men op de programma's een tekstanalyse doorvoert. Zo spoorde J.N. AMUPALA met behulp van een lijstje sleutelwoorden op hoe de omroepen staan ten opzichte van ontwikkeling, en besteedde daarbij extra aandacht aan het nieuws. Ook ging hij na welke soort muziek bij de radiostations de voorkeur kreeg, westerse of traditionele. Hieruit leidt hij af dat Radio Owambo racisme en etniciteit propageert, weinig aandacht besteedt aan landbouwproductiviteit en gericht is op het westen, zowel inzake muziek als wat betreft economisch denken. Radio Tanzania legt eerder de klemtoon op de idee van nationale eenheid, promoot het nationale beleidsprincipe van de "self-reliance" en speelt alleen plaatselijke en Afrikaanse muziek. Om dus "developmental radio-broadcasting" te bestuderen pakt men het best zowel kwantitatief als kwalitatief aan.

Dit werk past helemaal in het huidige denkpatroon inzake communicatie en ontwikkeling, waarin men steeds meer aandacht heeft voor de culturele kant van het probleem. "Developmental Radio Broadcasting in Namibia and Tanzania: a comparative study" is een van de weinige concrete onderzoeken die zich toeleggen op omroepen in Afrika. J.N. AMUPALA draagt op deze wijze bij om de nood aan case-studies van omroepen in de derde wereld te lenigen. In dit opzicht is dit dan ook een nuttig werk voor al wie zich met communicatie in ontwikkelingslanden bezighoudt, al was het maar om te lezen hoe de schrijver zijn onderzoek concreet heeft aangepakt, welke methoden hij heeft toegepast en waarom.

G.C.

Kaarle NORDENSTRENG & Wolfgang KLEIN-WACHTER (eds.),

Human rights, communication and culture.

University of Tampere (Finland), Department of Journalism and Mass Communication, 1989, serie B (28), 111 blz.

'Human rights, communication and culture' bevat de papers die werden voorgesteld op het tweede seminarie rond "confidence-building in the non-military field", dat werd georganiseerd door de Karl Marx Universiteit van Leipzig (D.D.R.) in samenwerking met de Universiteit van Tampere (Finland) op 30/11 en 1/12/1988. Dit tweede seminarie, en dus ook dit boek, draait vooral rond UNESCO en "The World Decade on Cultural Development". Uitgaande van de algemene problematiek rond mensenrechten en ontwikkeling, heeft men aandacht voor twee domeinen waar het grensoverschrijdend effect een zeer grote rol speelt, met name cultuur en communicatie. Men heeft hierbij enerzijds te maken met het bewaren en ontwikkelen van een eigen nationale en culturele identiteit, anderzijds is er de voortdurende interactie met de identiteit van andere landen, zij het vooral buurlanden. Dit alles leidde tot een internationale uitwisseling, die voor W.O.II nauwelijks denkbaar was.

De bijdragen in dit boek draaien rond deze ontwikkelingen. Aan bod komen: de internationale samenwerking op het vlak van de mensenrechten als een kwestie van vertrouwen scheppen en de versteviging van de internationale veiligheid, de vestiging en versteviging van de mensenrechten in "Oost" en "West", het ontstaan van het artikel 19 van de U.V.R.M., het recht om te communiceren als UNESCO-slogan, culturele rechten en de internationale culturele samenwerking en intra-groep voorwaarden in verband met vijandbeelden.

Dit boek komt in zijn geheel wat verwarrend over. Het is een samenbundeling van uiteenlopende bijdragen en dat maakt het voor de lezer moeilijk om er een zekere lijn in terug te vinden en er de essentie uit te halen, temeer daar een overkoepelende inleiding en besluit ontbreken. Niettemin vraagt dit boekje terecht aandacht voor de nauwe band tussen mensenrechten, cultuur en communicatie. Het speelt daarmee handig in op de huidige internationale belangstelling voor deze thematiek.

G.C.

Hans ROSEBOOM & René STEGERHOEK m.m.v. Jorien BAKX,

Voorlichting aan migranten, het kiezen van methoden en middelen.

Culemborg, Lemma, 1989, 119 blz.

Voorlichting aan migranten houdt heel wat meer in dan het letterlijk laten vertalen van een Nederlands-

talige folder. Het Bureau Voorlichting Gezondheidszorg Buitenlanders en het Nederlands Centrum Buitenlanders bieden voorlichters van migranten hulp bij het kiezen van methoden en middelen voor hun voorlichtingsactiviteiten. Hun ervaringen hebben ze nu neergepend in een praktische handleiding voor al wie dagelijks met migranten bezig is.

In elf beknopte hoofdstukjes wordt de lezer stap voor stap wegwijs gemaakt in de manier waarop men een voorlichtingscampagne opzet. In eenvoudige begrippen wordt uitgelegd wat het belang is van migrantenvoorlichting, hoe men kan opsporen welke problemen bij migranten leven en welke daarvan in aanmerking komen voor een informatiecampagne, hoe men doelstellingen formuleert, de inhoud van de campagne opbouwt en daarbij etnocentrisme moet/kan vermijden, welke methoden aangewezen zijn voor individuele, groeps- en/of massamediale voorlichting, het gebruik van audiotieve, visuele en audiovisuele middelen en hoe men aan de nodige financiën geraakt. Tot slot wordt het belang benadrukt van een afsluitende evaluatie en wijst men op het nut van een checklist om systematisch te (blijven) werken. In een reeks bijlagen krijgt men nog enkele korte lijstjes tips aangeboden, die er voor zorgen dat de lezer meteen aan de slag kan: tips voor het schrijven van een folder, het maken van een vertaling, het inspreken van een boodschap op cassette, het werken met een tolk, aandachtspunten bij het gebruik van audiovisuele middelen, literatuursuggesties en nuttige adressen.

'Voorlichting aan migranten' wil een praktische leidraad zijn voor al wie zich inlaat met het overbrengen van informatie bij migranten, die hen in staat moet stellen zich in onze maatschappij te integreren. Het is geschreven voor een zeer breed publiek en verlangt van de lezer geen enkele voorkennis gezien het duidelijke taalgebruik en het gebrek aan getheoretiseer, zoals het volgens het boekje zelf een goede voorlichting betaamt. De erg didactisch gerichte aanpak maakt het werkje zelfs bruikbaar voor het opleiden van mensen die zich voor de migranten (willen) inzetten, maar dan wel alleen in Nederland: het boekje is immers louter op de Nederlandse situatie gericht. De Vlaamse lezer kan wel leren uit de manier van aanpakken die er in wordt aangeprezen, maar voor praktische tips als adressen en financiering b.v. zal die ergens anders zijn licht moeten opsteken.

G.C.

UNESCO,

World Communication Report.

Paris, Unesco, 1989, 551 blz.

In 1980 startte de Unesco met het IPDC of International Programme for the Development of Commu-

nication. Een van de eerste doelstellingen van dit programma was het opstellen van een algemeen rapport over communicatie in de wereld, bedoeld voor al wie te maken heeft met communicatie. 'World Communication Report' biedt up-to-date informatie bruikbaar zowel voor onderzoek als voor beleid, met bijzondere aandacht voor de specifieke kenmerken van verschillende landen en streken op het vlak van de communicatie.

Dit basisdocument hoort thuis in het boekenrek, of nog beter binnen handbereik, van elkeen die bezig is met communicatie zowel op beleids- als onderzoeksvlak, individueel of institutioneel, elkeen die zich inlaat met communicatie en ontwikkelingsplanning, communicatiemanagers, onderwijspersoneel, studenten en wetenschappers. Dit naslagwerk over communicatie in de wereld is een must voor organisaties, bibliotheken en documentatiecentra die iets met communicatie te maken hebben.

Het is belangrijk te weten dat in dit werk het begrip "communicatie" is opgevat in een beperkte betekenis. Er wordt voorrang gegeven aan het domein van de massacommunicatie of massamedia, hetgeen eveneens centraal staat in het IPDC, met inbegrip van de telecommunicatie en informatietechnologie, omdat deze laatsten recent enorm aan belang hebben gewonnen.

Het World Communication Report is samengesteld uit negen hoofdstukken. De eerste zeven zijn beschrijvend, de laatste twee zijn informatief opsommend.

De thema's die in het beschrijvend deel aan bod komen, behandelen enkele fundamentele topics in verband met de ontwikkeling van communicatie: technische coöperatie, communicatietechnologie, economische en industrieële organisatie, tewerkstelling en opleiding, informatiestromen, wettelijke en regulatieve aspecten en nieuwe of alternatieve benaderingen van communicatie (experimentele projecten, vrouwen programma's en media-opvoeding). Hierbij kan opgemerkt worden dat het rapport op twee manieren aandacht heeft voor vrouwen. In de eerste plaats wordt "het vrouw zijn" behandeld in elk hoofdstuk afzonderlijk als een onafhankelijke variabele (b.v. in relatie tot tewerkstelling en opleiding in de communicatiesector). Ten tweede komen de vrouwen aan bod in het hogergenoemde specifieke hoofdstukje, waarin de verschillende acties, programma's en organisaties worden besproken die bestaan dankzij, met, door of ten behoeve van vrouwen. Als een rode draad doorheen de zeven eerste hoofdstukken loopt eveneens de voortdurende aandacht voor het regionale aspect, hetgeen op een zodanige wijze wordt toegelicht dat vooral het unieke van regionale ontwikkelingen tot uitging komt.

Vanaf hoofdstuk acht is het rapport een echte communicatie-databank. Men vindt er gegevens zoals adressen, doelstellingen, activiteiten en leden van de belangrijkste communicatie-organisaties en -instituten, de internationale en regionale onderzoeksinstellingen en -organisaties (alfabetisch gerangschikt volgens continent), uitleg over het COMNET (een internationaal netwerk van documentatiecentra in verband met communicatie-onderzoek en -beleid) met een opsomming van de leden ervan, een uitgebreide lijst wetenschappelijke tijdschriften, boeken en bibliografieën en een bibliografie per onderwerp. Het afsluitend hoofdstuk negen is een 220 bladzijden tellende verzameling van statistische gegevens van over heel de wereld. Hierin werden lijsten en tabellen opgenomen omtrent gedrukte media, cinema, radio en televisie, post en telegraaf, telecommunicatie en nog enkele andere onderwerpen. Een mogelijk probleem is echter dat, omdat de Unesco deze gegevens heeft gekregen van plaatselijke organisaties, de cijfers niet altijd even correct (objectief) zijn, denken we b.v. maar aan de oplagecijfers van kranten en het feit of men krantentitels telt of redactioneel zelfstandige uitgaven. Uit de voetnoten kan men wel af en toe opmaken of het cijfer vermoedelijk over- dan wel onderschat is, omdat men daarin vermeldt wat het cijfer exact dekt.

Het feit op zich echter dat men al deze wetenswaardigheden verzameld heeft, maakt dat dit werk enig is in zijn soort. Dit huzarenstuk is een eerste geslaagde poging om een overzicht te geven van alle bestaande gegevens inzake communicatie, maar evenzeer van de hiaten in de informatieverzameling en -verspreiding over dit multidisciplinaire wetenschapsdomein. Op het einde van de inleiding meldt de Unesco dat ze uiterst dankbaar zou zijn als ze respons zou krijgen onder de vorm van commentaar, correcties en "up-datings" van hetgeen ze nu gepubliceerd heeft in haar World Communication Report. Misschien heeft ze zich al een nog vollediger versie van dit werk tot doel gesteld, hetgeen alleen maar aangemoedigd kan worden.

G.C.

J.V. VILANILAM,
Reporting a revolution. The Iranian Revolution and the NIICO Debate.

New Delhi, SAGE publications, 1989, 203 blz.

In "Reporting a revolution" gaat J.V. VILANILAM op zoek naar verschillen inzake presentatie en selectie van nieuws tussen de kranten van twee geografisch en cultureel erg uiteenlopende landen, India en de V.S.A. Door middel van een uitgebreide inhoudsanalyse onderzoekt de auteur hoe The Times of India en The New York Times verslag uitbrachten over de

Iraanse revolutie. De periode waarin deze revolutie plaatsgreep, viel samen met het debat over de New Information and Communication Order (NIICO), een reactie op het onevenwicht, de wanverhoudingen, de vertekeningen en andere gebreken van de internationale nieuwsstroom. Heel het werk werd dan ook geschreven in het kader van deze problematiek. De analyse van de auteur bewijst dat het buitenlandse beleid van het vaderland een grote invloed heeft op de wijze waarop de twee nationale kranten over de Iraanse revolutie berichtten. De onderwerpen die werden geselecteerd en gepresenteerd, en wat werd verzwegen, wat men beklemtoonde of hoe men de leiders van de revolutie beschreef en hoe dit rapporteergedrag van belang is in het NIICO debat zijn de onderwerpen die in dit boek worden behandeld. In zijn besluit benadrukt de auteur de noodzaak voor de massamedia, zowel in "ontwikkelde" als "ontwikkelings"-landen, om zich opnieuw onafhankelijker op te stellen tegenover alerhande manipulatoren en managers van nieuws, zowel op nationaal als internationaal niveau. Dit werk is als concrete gevalstudie een nuttige bijdrage tot het vaak erg abstracte NIICO debat. Het originele van dit werk zit hem in de relativering: door de pers van een (het) typisch eerste-wereld-land (de V.S.A.) te plaatsen tegenover de pers van een typisch derde-wereld-land komt men tot het besluit dat ze allebei beïnvloed worden.

G.C.

R. CARNEY,
Speaking the language of desire. The films of Carl Dreyer.
 Cambridge University Press, 1989, 363 blz.

P. COWIE,
Coppola.
 London, Deutsch, 1989, 270 blz.

Carney is in zijn werk over de films van de Deense cineast Dreyer één van diegenen die luidop zijn afkeer verkondigt van de theoretische complexiteit die zoveel filmstudies tegenwoordig kenmerkt. Vaststellend dat het belang van Dreyer als cineast tot nu toe niet naar behoren tot uitdrukking is gekomen in studies over zijn werk, vervolgt hij dat ook het recente werk van een Bordwell, Burch of Schrader nauwelijks iets aan deze situatie heeft veranderd, aangezien 'it has invariably been with the terminology and methods of severely abstract, stylistic analysis. The result is that, even when Dreyer's films have been praised, it is in terms so austere or repellent to the normal range of human interests and sympathies that it makes them seem even less accessible and more forbidding than ever'. Van de weeromstuit heeft Carney daarop blijkbaar be-

sloten om zijn studie zonder één enkele substantiële bibliografische verwijzing te voltooien. Daarmee plaatst hij zichzelf terug in het kamp van de klassieke, impressionistische kunstcritiek, die haar objecten zonder enige vorm van geëxpliciteerde methode en zonder enige intertekstuele referentie wenst te benaderen. Hetgeen wellicht vooral aangeeft dat de filmwetenschap van dit moment nauwelijks te lijden heeft van een eenzijdig-dogmatische aanpak. Een goed voorbeeld van de kwaliteit die een klassieke biografie kan opleveren, is Cowie's boek over Francis Coppola. Opnieuw geen noemenswaardig gebruik van bestaande literatuur, maar toch bijzonder goed gedocumenteerd, op basis van persoonlijke interviews en de enorme hoeveelheid kennis en ervaring die de auteur jarenlang als o.m. editor van de *International Film Guide* heeft opgedaan. Bijzonder fraai uitgegeven door André Deutsch en vergezeld van een reeks weinig gepubliceerde foto's.

W.H.

A. INSDORF,
François Truffaut. Le cinéma est-il magique ?
 Paris, Ramsay Cinéma, 1989, 354 blz.

B. KNAPP,
Jean Cocteau. Die Lebensgeschichte eines Universalgenies.
 München, Heyne, 1989, 252 blz.

TH. VAN HOUTEN,
Leonid Trauberg and his films. Always the unexpected.
 Den Bosch, Art and research and graduate press, 1988, 202 blz.

Alhoewel biografieën van belangrijke cineasten altijd een belangrijk deel van de film literatuur hebben uitgemaakt, zouden we sedert enkele jaren toch kunnen wagaven van een zekere heropleving van het genre. Wellicht enigszins in het gedrang gekomen in de drukte rond meer structurele, tekstanalytisch georiënteerde studies, waarin niet zelden een loflied werd geheven op de 'dood van de auteur', zien we, met het wat in de achterhoede terecht komen van de zuivere filmtheorie en filmanalyse, 'de biografie' binnen een meer algemene, hernieuwde belangstelling voor filmgeschiedenis terrein terug winnen.

Knapp schrijft zijn studie over Cocteau in de vorm van een goed gedocumenteerde samenvatting van bestaande feiten en meningen, waarbij alle terreinen die door de meester bestreken zijn (schilderkunst, literatuur, theater, film, dans en mode), kort aan bod komen. Een zoveelste, enigszins voorspelbare titel in de zo langzamerhand imposant uitdijende Heyne-filmreeks.

Ongeveer in dezelfde lijn ligt Insdorfs tekst over Truffaut (het gaat hier trouwens om een bijgewerkte heruitgave van een reeds in 1977 verschenen studie), zij het dat de auteur zich hier iets meer op het gladde ijs van de interpretatie durft te wagen aan de hand van een aantal dominante thema's bij de Franse regisseur: de vrouwen, de liefde, het kind en de taal.

Bijzonder goed gedocumenteerd is Van Houtens studie over de cinema van de Russische cineast Leonid Trauberg, een cineast die binnen de filmgeschiedenis (te) lange tijd in de schaduw heeft moeten verkeren van tijdgenoten als Eisenstein, Pudovkin en Dovzhenko, en pas recentelijk via heropvoeringen van zijn epos *The New Babylon* terug in de belangstelling is gekomen. Het belang van het boek is daarom ook zo groot, omdat het hier om de eerste studie in een westerse taal gaat, die volledig gewijd is aan de figuur van Trauberg. Jammer wel dat lay-out en typografie niet helemaal gelijke pas houden met de inhoudelijke kwaliteiten van het boek.

W.H.

N. SIMSOLO,

Conversations avec Sergio Leone.

Paris, Stock Cinéma, 1987, 237 blz.

"Conversations avec Sergio Leone" is een zeer uitgebreid interview met de onlangs overleden 'vader' van de spaghetti-western. Eén van de weinige teksten rond een cineast die weliswaar bij het grote publiek succes heeft weten te boeken, maar die bij vele critici pas met zijn laatste film *Once upon a time in America* erkenning heeft gekregen.

Leone spreekt over zijn jeugd, zijn ervaringen tijdens het fascisme in de jaren dertig, het ontstaan van het neorealisme, de komst van de Amerikaanse runaway-producties in Cinecittà en zijn twee grote voorbeelden: John Ford en Charles Chaplin. Zonder foto's, met een uitgebreid zaken- en namenregister.

W.H.

J. GERBER,

Souvenir écran. Anatole Dauman. Argos Films.

Paris, Editions Centre Georges Pompidou, 1989, 317 blz.

"Souvenir écran. Anatole Dauman. Argos Films" is een bijzonder fraai uitgegeven en zeer informatief werk over de Franse filmproducent Anatole Dauman. In 1949 van start gegaan met Argos-films als producent van kortfilms (met als bekendste *Nuit et brouillard* van Alain Resnais), is Dauman de producent die vanaf het eind van de jaren vijftig ruimte creëert voor het werk van Franse cineasten als Chris Marker, Alain Resnais, Roger Leenhardt, Ro-

bert Bresson, Jean-Luc Godard, Alain Robbe-Grillet, maar ook Nagisa Oshima, Volker Schlöndorff, Wim Wenders, Andrei Tarkovsky en Elia Kazan. Eén van de weinige teksten die met recht aandacht schenken aan de cruciale rol die de producent, ook in Europa, bij het tot stand komen van een film speelt.

W.H.

TH.W. BENSON en C. ANDERSON,

Reality fictions. The films of Frederick Wiseman.

Carbondale, Southern Illinois University Press, 1989, 404 blz.

"Reality fictions. The films of Frederick Wiseman" is een zeer lijvige en grondige studie over de bekendste Amerikaanse documentaire cineast van de laatste 25 jaar. Het boek is tamelijk uniek in de zin dat niet vaak aan één enkele documentaire cineast zoveel aandacht wordt geschonken (Ivens en Flaherty zijn vanzelfsprekend notoire uitzonderingen), waarbij de aandacht dan ook nog eens vrijwel uitsluitend op een analyse van de films zelf gericht is. Veel nieuwe en originele informatie. Pièce de résistance is het uitgebreide dossier over Wiseman's eerste film *Titicut follies*, een documentaire uit 1967 over de behandeling van mentaal gestoorde misdadigers in Massachusetts Correctional Institution at Bridgewater. Datgene wat de film aan het licht bracht was voor de Amerikaanse overheid zo aanstootgevend, dat *Titicut follies* de enige Amerikaanse film zou worden waarvan de verspreiding beperkt werd (enkel visioneerbaar door een professioneel publiek) op andere gronden dan obsceniteit of nationale veiligheid.

W.H.

David E. MORRISON en Howard TUMBER,

Journalists at War. The Dynamics of News Reporting during the Falklands Conflict.

Londen/New York, Sage, 1988, 369 blz.

Het Falkland conflict heeft al heel wat literatuur opgeleverd. Het onderzoek waarop "Journalists at War. The Dynamics of News Reporting during the Falklands Conflict" gebaseerd is, gebruikt het conflict om inzicht te krijgen in de wereld van de journalistiek. Tijdens de Falkland crisis mocht een beperkt aantal journalisten mee met het leger als oorlogsverslaggevers. Die journalisten waren min of meer afgesloten van hun thuisredacties, hadden een beperkte bewegingsvrijheid door de oorlogsomstandigheden en waren allemaal aangewezen op dezelfde nieuwsbronnen, wat leidt tot een soort laboratoriumsituatie van nieuwsgaring. De onderzoekers hebben alle journalisten (van pers en om-

roep) geïnterviewd, en de eerste acht hoofdstukken, die op die gesprekken gebaseerd zijn, geven een inzicht in de problemen en werkwijzen van journalisten bij de nieuwsgaring, maar geven ook de interpersoonlijke spanningen weer en de typisch menselijke kleine kantjes van de journalisten. Deze hoofdstukken lezen dan ook als een oorlogsroman. De rest van het boek geeft weer wat de thuisredacties met het nieuws deden, hoe het ministerie van defensie en het leger zich gedroegen ten opzichte van de media en hoe die reageerden op de berichtgeving. Er werd een inhoudsanalyse gemaakt van de media over de Falklandcrisis, en de publieke opinie omtrent de berichtgeving over het conflict werd gemeten.

M.W.

J.M. VAN BOL en W. UGEUX,
Les Relations Publiques.

Brussel, Editions Labor, 1987, 384 blz.

Van Bol en Ugeux zijn bekende namen in de Franstalige wereld van public relations. In "Les relations publiques" willen zij het hele veld van de PR omschrijven. Dat doen zij in een lange doorlopende, bijna literaire tekst vol metaforen en vergelijkingen, en met voor een wetenschappelijk boek bijzonder weinig voetnoten. Helaas ontbreekt een duidelijke structuur. Snel iets opzoeken in dit boek is dan ook moeilijk doenbaar. Wie echter de tijd en de moeite neemt om het hele boek te lezen, zal vaststellen dat het een goed overzicht geeft van principes, technieken en problemen in de PR. Er wordt echter weinig aandacht besteed aan de onderzoeken die op dit terrein verricht werden, en ook uitgewerkte praktijkvoorbeelden zijn schaars. Interessant is het hoofdstuk over de geschiedenis van PR met bijzondere aandacht voor de PR in België.

M.W.

David SILVERMAN,

Communication and Medical Practice. Social Relations in the Clinic.

Londen/New York, Sage, 1987, 279 blz.

Gedurende negen jaar heeft Silverman veldwerk gedaan in verschillende afdelingen van verschillende ziekenhuizen en daar de communicatie tussen dokter, patiënt en (aangezien de patiënten meestal kinderen zijn) ouders. De resultaten daarvan worden verwerkt in de artikelen van "Communication and medical practice. Social relations in the clinic".

Door de lange periode varieert de invalshoek van het onderzoek en de visie van de auteur op interpersoonlijke communicatie. Het thema blijft echter steeds hetzelfde. Ook het feit dat de patiënten bijna steeds kinderen zijn, geeft coherentie aan het boek. Silverman beschrijft de 'decision-making discourse' in de verschillende fasen van de klinische loopbaan van de patiëntje al dan niet privé-patiënt is, wordt belicht. Sociale en psychologische aspecten komen aan bod, en verder zaken zoals het controleren ('policing') van diabetes-patiënten. Het boek bevat interessante - en zeer herkenbare - gegevens over interpersoonlijke communicatie in deze specifieke situatie, maar houdt ook een spiegel voor aan professionelen in de medische sector.

M.W.

Jan BAETENS,
Hergé écrivain.

Bruxelles, Labor, 1989, 135 blz.

Hoewel Hergé de meest uitgeplozen stripauteur is, weten sommige onderzoekers toch weer nieuwe, ongekende facetten van zijn werk te belichten. Het talige en de visualisatie daarvan staan in de focus van Jan Baetens. Deze romanist is niet langer geïnteresseerd in een realistische lezing van de avonturen van Kuifje. Hij graaft naar verborgen betekenissen en structuren in de tekst. Hij gaat op zoek naar formele schema's en ontdekt vaak revelerende dingen in minuscule details, die de doorsnee lezer ontgaan.

Een dergelijke lezing is complementair. Diverse lezingen en interpretaties van éénzelfde werk zijn dus best mogelijk. De lezer is immers geen passieve ontvanger van een door de maker gecodeerde boodschap. De lezer speelt een belangrijke rol in de lezing, dat bewijst Jan Baetens ontegensprekelijk. Maar of Hergé dit nu allemaal bewust in zijn werk heeft gelegd, is een andere vraag. Baetens' lezing is meer dan een subjectieve onderneming, omdat hij met argumenten komt aandragen. Zijn 'tekstuele' lezing (naar de methode van Ricardou) mag dan nog op een taalspelletje lijken, het blijft toch vrij logisch en aannemelijk. "Hergé écrivain" is een aangename uitnodiging om kwalitatief waardevolle strips op een andere manier te lezen. Dat sommige albums van Hergé een dergelijke lezing waard zijn, bewijst Baetens.

P.L.